

UMÍ ČESKÝ STÁT ČERPAT FOND SPRAVEDLIVÉ TRANSFORMACE? ANALÝZA KAPACIT NA NÁRODNÍ ÚROVNI

Klára Votavová

D u b e n 2 0 2 4

Abstrakt

Cílem této výzkumné zprávy je na základě rozhovorů s úředníky a dalšími relevantními stakeholdery zjistit, zda má česká státní správa dostatečné kapacity a organizační schopnosti, aby efektivně čerpala finanční prostředky z Fondu spravedlivé transformace. Konstatuje, že vznik každého nového fondu na úrovni EU nevyhnutelně vytvoří administrativní a finanční zátěž na kapacity členských států a že nastartování čerpání vyžaduje čas. I v České republice trvalo, než se podařilo zřídit potřebné útvary na ministerstvech a nabrat do nich kvalifikované úředníky. Přesto je Česká republika z hlediska rychlosti čerpání v porovnání s jinými státy úspěšná, za což vděčí zejména existenci předchozích struktur a strategií věnujících se uhelným regionům. Zřízení specializovaného fondu a operačního programu zaměřeného na spravedlivou transformaci se dle většiny respondentů vyplatilo, neboť přispělo k aktivizaci českých uhelných regionů a zintenzivnilo spolupráci mezi státem a kraji. Rychlost čerpání i účelnost případného Fondu spravedlivé transformace 2 by mohlo usnadnit využití již existujících, byť vylepšených úřednických struktur v příštím programovém období. Dlouhodobou nutností pro úspěch spravedlivé transformace v České republice je zajištění dostatku lidských a finančních kapacit věnovaných tomuto úkolu.

O autorce

Klára Votavová vystudovala evropská studia na Masarykově univerzitě a Maastricht University v Nizozemsku. Po absolvování několika stáží v institucích EU pracovala přes čtyři roky v české státní správě, kde se podílela zejména na přípravách českého předsednictví v Radě EU v roce 2022. Dlouhodobě spolupracuje také s několika novinovými redakcemi jako reportérka a komentátorka, věnovala se například pracovním podmínkám v českém a polském Amazonu. Její výzkum se zaměřuje na sociální dopady evropských politik, zejména digitalizace a dekarbonizace, evropské sociální politiky a nerovnosti mezi evropskými státy a regiony.

EUROPEUM

Institut pro evropskou politiku EUROPEUM je neziskový, nepolitický a nezávislý think tank, který se zaměřuje na evropskou integraci a soudržnost. **EUROPEUM** přispívá k posilování demokracie, bezpečnosti, stability, svobody a solidarity napříč Evropou a aktivnímu vystupování České republiky v Evropské unii. **EUROPEUM** provádí původní výzkum, organizuje veřejné akce a vzdělávací aktivity a formuluje nové názory a doporučení ke zlepšení domácí a evropské politiky.

Obsah

Abstrakt	1
Seznam zkratk	4
Úvod	5
Fond spravedlivé transformace: Příliš málo, příliš pozdě?	7
<i>Hlavně to všechno vyčerpat</i>	8
<i>Méně než hodnota bytů OKD</i>	12
Čerpání Fondu spravedlivé transformace v ČR	13
<i>Rychlost čerpání: Český úspěch?</i>	13
<i>Hodnota existujících struktur</i>	16
<i>Spravedlivá transformace jako hledání bílých míst</i>	17
<i>Lidské zdroje správy fondu</i>	22
Závěry a doporučení: Ponechat struktury a vylepšit je	28
<i>Doporučení</i>	31
Příloha 1: Seznam rozhovorů	32
Bibliografie	34

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
EK	Evropská komise
ERFD	Evropský fond pro regionální rozvoj
ESF+	Evropský sociální fond
FST	Fond spravedlivé transformace
IROP	Integrovaný regionální operační program
KARP	Karlovarská agentura rozvoje podnikání
KF	Kohezní fond
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NGEU	Next Generation EU
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OP	Operační program
OPST	Operační program Spravedlivá transformace
PSÚT	Plán spravedlivé územní transformace
RSK	Regionální stálá konference
SFŽP	Státní fond životního prostředí
VFR	Víceletý finanční rámec

Úvod

Fond spravedlivé transformace (FST) patří ke klíčovým nástrojům EU, jejichž cílem je zajistit, aby žádný region ani občan nezůstal v přechodu k uhlíkové neutralitě pozadu. Má podpořit regiony dosud nadprůměrně závislé na fosilních palivech a energeticky náročném průmyslu a zranitelné v procesu dekarbonizace. V České republice se jedná o Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský kraj (*Evropská komise, 2019*). Fond má podpořit mimo jiné malé a střední podniky a start-upy, výzkum a vývoj, přechod k obnovitelným energiím, posílení energetické účinnosti, čistou mobilitu, rekvalifikační kurzy pro pracující nebo infrastruktury péče a sociálních služeb. Regionům by měl pomoci v diverzifikaci hospodářství a jeho přesměrování k bezemisním a inovativním aktivitám (*Evropská unie, 2021*).

Administrativní kapacity, kvalita vládnutí, institucí a jejich praktik jsou podmínkou pro efektivní využití strukturálních fondů EU i úspěšný regionální rozvoj (*OECD, 2020*). Také úspěch FST proto do značné míry závisí na tom, zda má veřejná správa (tj. státní správa a samosprávy) členských států dostatečnou kapacitu a organizační schopnosti fond čerpat. Konkrétně v České republice (ČR) se přitom administrativa dlouhodobě netěší příliš velké důvěře obyvatel. Výzkum Aspen Institute ve spolupráci s NMS Market Research (2021) například ukázal, že státní správa je dle Čechů pomalá, nesrozumitelná, byrokratická a nepřitahuje vysokoškolsky vzdělané odborníky. Česká veřejná správa zaostává zejména v exekutivních kapacitách, schopnostech plánovat a spolupracovat mezi jednotlivými resorty (*Bertelsmann Stiftung, 2022; The Aspen Institute Central Europe, 2021*).

Dosavadní kritická analýza čerpání FST v ČR poukazovala zejména na příliš krátké termíny na jeho čerpání, stanovené Evropskou komisí (EK), nedostatečné personální a finanční kapacity úřadů a nedostatečnou informovanost a zapojení občanů do diskusí ohledně spravedlivé transformace (*Patočka, 2022; Zindulková,*

2021). Tito autoři zmiňovali i hrozbu zneužití prostředků fondu mocnými regionálními hráči, a to zejména v souvislosti s velkými strategickými projekty¹, na které má připadnout polovina celkové alokace FST v ČR. Podobné obavy ohledně netransparentního a neparticipativního rozdělování FST, a pochyby ohledně účelnosti investic, existují i v jiných uhelných regionech EU (Rosengren et al., 2023). Žádná česká analýza se však dosud nezabývala tím, jak rychlost čerpání a kvalita podpořených projektů a procesů souvisí s lidskými a organizačními kapacitami veřejné správy.

Cílem této analýzy je proto odpovědět, zda má česká státní správa dostatečné kapacity a organizační schopnosti, aby efektivně čerpala finanční prostředky z FST. Na základě literatury (Cakl et al., 2021; Patočka, 2022; Rosengren et al., 2023; Zindulková, 2021) i rozhovorů s respondenty projektu vnímá tato studie jako efektivní takové čerpání, které je nejenom dostatečně rychlé, aby plnilo časové milníky EK, ale které zároveň podporuje projekty, které jsou smysluplné a vycházejí z potřeb občanů uhelných regionů.

Metodologicky analýza vychází primárně z 24 původních nestrukturovaných kvalitativních rozhovorů, které jsou doplněny analýzou relevantních dokumentů. Mezi respondenty patřili zaměstnanci úřadů, kteří se správě FST věnují na národní

¹ **Český Plán spravedlivé územní transformace vymezuje tři typy podpory FST. Strategické projekty** jsou velké projekty se zásadním dopadem na transformaci regionů. Minimální výše nákladů musí být 200 milionů korun pro investiční projekty (např. stavby) a 50 milionů pro neinvestiční, měkké aktivity (např. kurzy). Na strategické projekty má připadnout 50 % z celkové české alokace FST. **Tematické výzvy** jsou menší výzvy OPST zaměřené na různá témata dle potřeb jednotlivých transformovaných regionů. Jedná se typ výzev běžných v českých operačních programech. Výzvy jsou otevřeny širšímu spektru žadatelů dle konkrétního tématu (např. obce, kraj, malé a střední podniky, neziskový sektor, univerzity) **Zastřešující/skupinové výzvy** jsou nejmenší projekty OPST. Jejich příjemcem je kraj, který je následně přerozděluje konečným příjemcům. Využívají se například na vouchery pro vědce či začínající podnikatele, a jejich podpora konečným příjemcům se pohybuje ve statisících, maximálně nižších jednotkách milionů korun.

či krajské úrovni, i další aktéři, kteří mají s fondem přímou zkušenost jakožto starostové, žadatelé o strategické projekty, aktivisté či analytici.²

Toto je první ze dvou analýz série o absorpčních kapacitách českého státu v čerpání FST. Zabývá se situací v centrálních orgánech státní správy, které byly pověřeny řízením FST. Druhá analýza se konkrétněji zaměří na situaci ve dvou ze tří českých uhelných regionů, Moravskoslezském a Karlovarském kraji, a na problémy víceúrovňové spolupráce. Obě analýzy vycházejí z rozhovorů pořízených jak na centrálních úřadech, tak ve zmíněných krajích.

Analýza správy FST slouží jako případová studie toho, jaké problémy, dilemata i příležitosti v ČR existují při čerpání fondů EU, zejména těch nově vznikajících. Zjištění mohou přispět do počínající debaty ohledně nastavení Fondu spravedlivé transformace 2 nebo podobných nástrojů, zaměřených například na podporu automobilových regionů, v příštím víceletém finančním rámci (VFR) 2028-2035. Zdůrazňuje také výzvy vznikající v administraci nových fondů EU ve členských státech, které by EK měla při ustanovování těchto nástrojů vždy zvažovat.

V nadcházejících sekcích analýza nejprve shrne základních parametry FST nastavené EU. Následně zanalyzuje jak česká ministerstva a další orgány státní správy přistupují ke správě FST, jak mezi ně byly rozděleny úkoly, kolik se správě fondu podílí úředníků a zda jich je dostatek. Nakonec zpráva shrne klíčová zjištění a na jejich základě poskytne doporučení EU a centrálním orgánům státní správy.

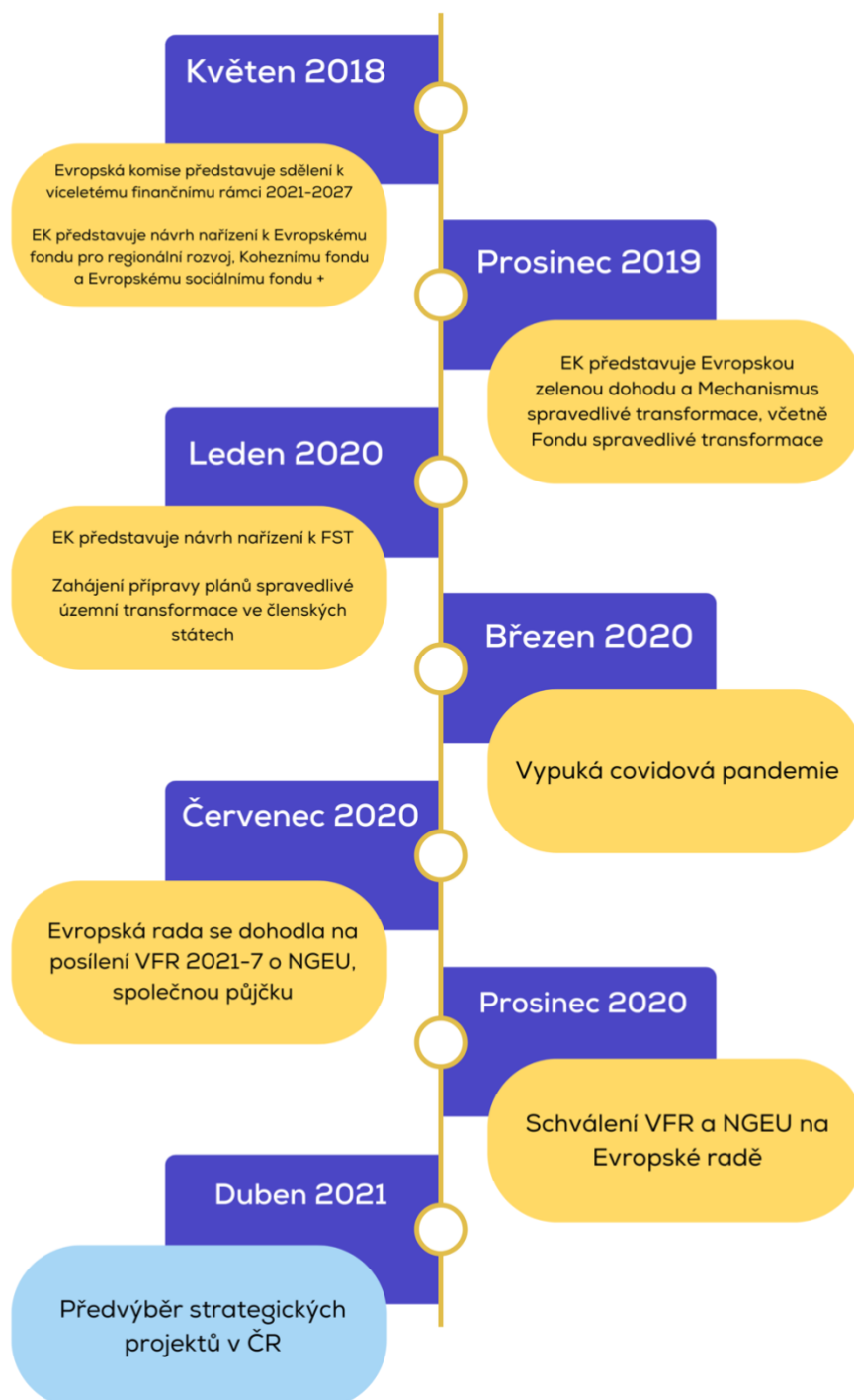
Fond spravedlivé transformace: Příliš málo, příliš pozdě?

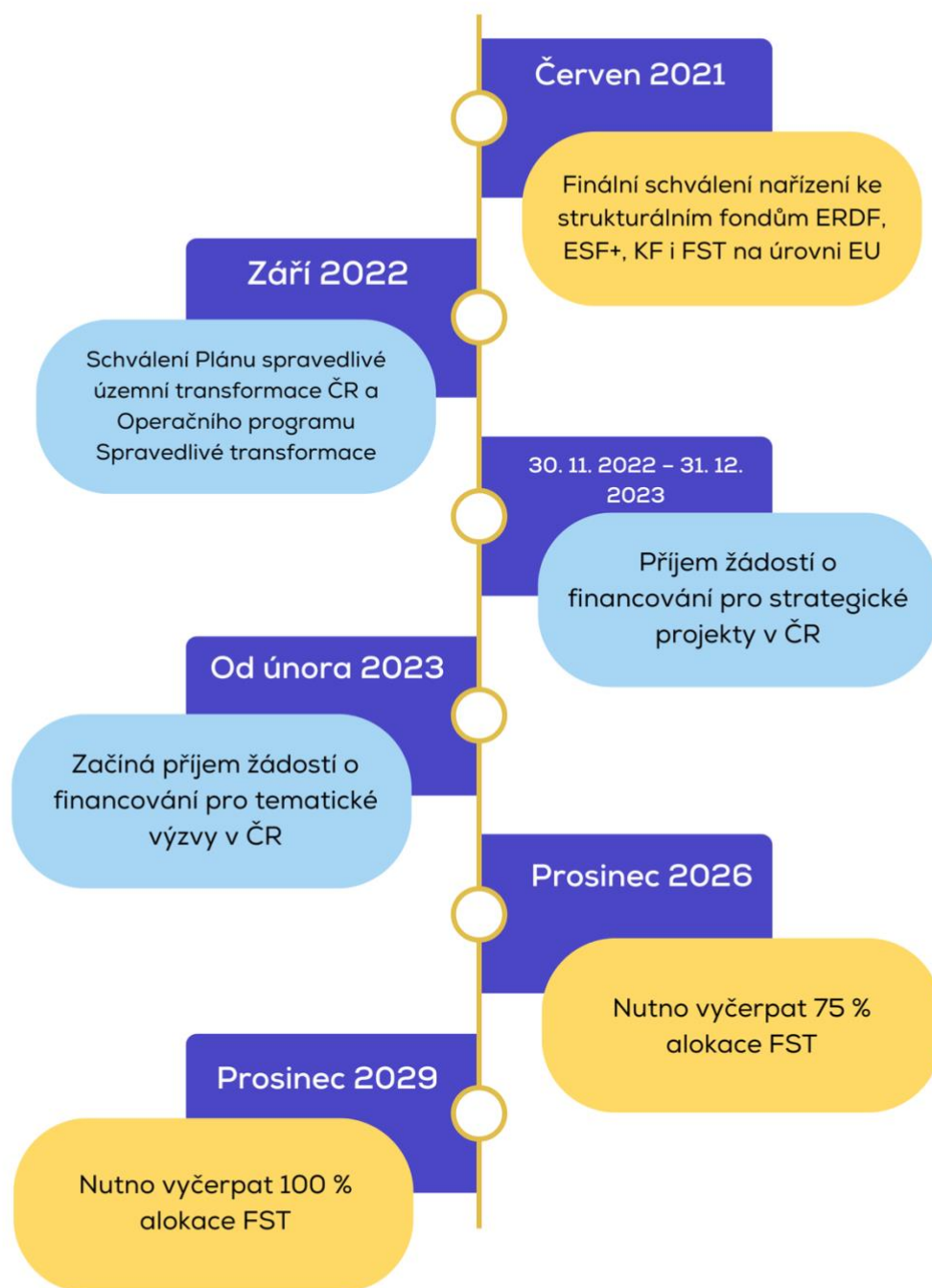
Následující sekce vysvětluje, z čeho plyne časový tlak na rychlé čerpání FST, který je větší než v případě jiných strukturálních fondů EU, a následně poukazuje na relativně malý objem fondu. Oba tyto faktory zásadně ovlivnily nastavení struktur

² Seznam všech respondentů je uveden v příloze.

a procesů ve veřejné správě, tematické zaměření podpořených projektů i možnosti a kvalitu občanské participace.

Hlavně to všechno vyčerpát

Graf 1: Autorka, 2024

Členské státy nejenže pro čerpání FST musely vytvořit nové správní struktury na národní a regionální úrovni, ale navíc tak musely učinit rychleji než v případě jiných strukturálních fondů VFR 2021–2027. Ač se o možném zavedení cílené podpory regionům závislým na těžbě uhlí na unijní úrovni diskutovalo zhruba od roku 2017, kdy vznikla Iniciativa pro uhelné regiony v transformaci (*Evropská komise, 2024*), nařízení o vzniku FST bylo představeno až v rámci strategie Evropské zelené dohody v prosinci 2019 (*Evropská komise, 2019*). Pro srovnání, ostatní strukturální fondy – Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond+ a další – EK představila již v květnu 2018 (*Evropská komise, 2018*). FST byl navíc vyjednáván ve složitém období, kdy EU čelila pandemii covid-19. Ta vedla k zásadním úpravám VFR 2021–7 včetně FST v posledních měsících jejich vyjednávání. Konkrétně v červenci 2020 učinili lídři EU přelomové rozhodnutí si historicky poprvé jako EU společně půjčit na finančních trzích a unijní rozpočet ve výši 1 bilionu EUR posílit ještě půjčkou ve výši 750 miliard v rámci takzvaného Next Generation EU (NGEU). Necelých 11 miliard z této půjčky bylo určeno na posílení FST (*Evropská komise, 2023*).

Veškerá legislativa ke strukturálním fondům, včetně nařízení FST, byla na EU úrovni finálně schválena v červnu 2021 (*Evropský parlament, 2023*). Členské státy mezitím již od ledna 2020 pracovaly na přípravě takzvaných Plánů spravedlivé územní transformace (PSÚT)³. Zařazení půjčky NGEU do financování FST dále posílilo tlak na jeho rychlé čerpání. Na rozdíl od běžného rozpočtu EU, který je možné čerpat do konce roku 2029, musí být totiž část fondu placená NGEU

³ V rámci plánů spravedlivé územní transformace státy geograficky vymezují zaměření Fondu spravedlivé transformace, analyzují potřeby dotčených regionů a v návaznosti na to navrhují jak fond využít. V ČR PSÚT vychází z transformačních plánů, které si připravily samy uhelné kraje, a integruje je do jednoho dokumentu. EK následně plány schvaluje, na základě čehož může být fond čerpán prostřednictvím operačních programů či jiných národních nástrojů.

rozdělena a zasmluvněna už do konce roku 2024 a proplacena do konce roku 2026. Aby peníze státům nepropadly, musí EK členským státům do konce roku 2026 proplatit přes 70 % z celkové alokace fondu (Zindulková, 2021).

Požadovanou rychlost čerpání FST v jednotlivých letech ilustruje následující tabulka:

Rok	Alokace na daný rok z FST v milionech EUR	Celková částka z FST k vyčerpání v EUR	Celková částka z FST k vyčerpání v milionech EUR
2022	580	0	0 %
2023	590	0	0 %
2024	127	0	0 %
2025	129	580	35 %
2026	107	1170	71 %
2027	109	1297	79 %
2028	0	1426	87 %
2029	0	1640	93 %
2030	0	1749	100 %

Tabulka 1: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022

EK schválila český PSÚT spolu s nově vzniklým Operačním programem Spravedlivé transformace (OPST) v září 2022 (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2023a). Jak rychle muselo být čerpání FST v ČR odstartováno, ilustruje příklad velkých strategických projektů. Výzva pro podání žádostí o podporu trvala pouze jeden měsíc v dubnu 2021 (Boček and Zákopčanová, 2021; Zindulková, 2021). Finální výběr strategických projektů bude dokončen v létě 2024. Od února 2023 se zároveň zájemci v ČR

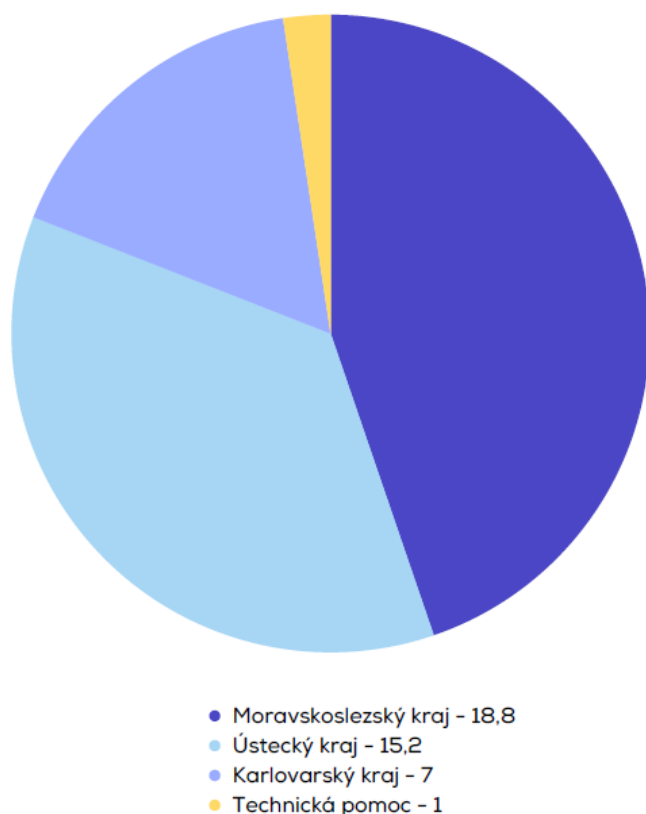
mohou hlásit do tematických výzev pro menší projekty (*Ministerstvo životního prostředí, 2024*).

V době vydání této analýzy byl v ČR zasmluvněn a proplacen jen relativně malý objem financí FST. Zda se ČR podaří fond ve stanovených termínech vyčerpat, proto není jasné. Jak naznačí i další kapitoly, tlak vyčerpat peníze co nejrychleji může mít na kvalitu podpořených projektů a procesů spíše negativní dopady.

Méně než hodnota bytů OKD

Vedle rychlosti je pro charakter FST, a zejména jeho tematické zaměření, důležitá také velikost tohoto nástroje. Ze 42 miliard Kč mířících do ČR z FST připadne 18,9 miliardy Kč populačně i velikostně největšímu Moravskoslezskému kraji, 15,8

Rozdělení prostředků FST v ČR (v miliardách Kč)

Graf 2: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022

miliardy kraji Ústeckému a 6.3 miliard nejmenšímu Karlovarskému. Zbývající zhruba miliarda je určena na technickou pomoc, tedy na pomoc českým úřadům s administrací fondu (*Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022*).

42 miliard je výrazně méně, než kolik se v ČR rozděluje například v rámci Modernizačního fondu (500+ mld. Kč pro ČR) nebo Národního plánu obnovy (228 mld. Kč) (*Státní fond životního prostředí, 2024; Zindulková, 2021*). FST přitom není velký ani v kontextu uhelných krajů.

Pro srovnání, roční výdaje Moravskoslezského kraje na rok 2024 mají dosáhnout

39 miliard korun, Karlovarského 9,5 miliardy (*Karlovarský kraj, 2023; Moravskoslezský kraj, 2023*). Společnost Heimstaden více než 42 tisíc bytů státní společnosti OKD v Moravskoslezském kraji koupila v roce 2020 za 31 miliard korun (*mkk, 2020*).

FST proto nemůže sám o sobě stačit k vyřešení dlouhodobých sociálních, ekologických a ekonomických problémů strukturálně slabých regionů, důsledků dekád těžby či nepovedené privatizace. Širokou paletu možných oblastí podpory dle nařízení EK o FST bylo proto potřeba v českém PSÚT a transformačních plánech jednotlivých regionů dále zaměřovat, má-li mít fond viditelný efekt. Strukturálně postižené regiony se neobejdou bez větší a dlouhodobé podpory ze státního rozpočtu nebo dalších fondů EU (*Rozhovor s Kaválkovou, Lorenzovou, a Bělohoubkovou, 2024*).

Čerpání Fondu spravedlivé transformace v ČR

Rychlost čerpání: Český úspěch?

Plnění časových milníků stanovených na úrovni EU patří k hlavním ukazatelům naznačujícím, zda je česká státní správa schopná FST čerpat.

Pro pochopení kritéria rychlosti je přitom nutné zdůraznit, že financování z EU rozpočtu má několik fází, jejichž rychlost lze sledovat. Stát nejprve vypisuje a sbírá žádosti o podporu, o kterou se mohou zájemci přihlásit. Následně s vybranými příjemci podepisuje smlouvu o převodu prostředků (tj. peníze zasmlouvá), poté stát příjemcům peníze proplácí a nakonec státu utracené peníze, po řádném vyúčtování, proplácí Evropská komise (*Čekal, 2020*).

Rychlost čerpání OPST a dalších operačních programů v České republice

Operační program	Podíl zaregistrovaných žádostí o podporu na celkové alokaci	Podíl právních aktů na celkové alokaci	Podíl proplacených prostředků na celkové alokaci
OP TAK	52,7 %	12,0 %	0,3 %
OP JAK	88,4 %	42,5 %	17,8 %
OP Z+	94,0 %	57,8 %	15,0 %
OP D	57,5 %	23,6 %	11,7 %
OP ŽP	121,1 %	42,1 %	10,3 %
IROP	70,2 %	31,1 %	2,0 %
OP TP	39,2 %	36,7 %	4,1 %
OP R	36,4 %	16,2 %	2,1 %
OP ST	77,3 %	27,2 %	3,9 %

Tabulka 2: DotaceEU, Březen 2024

Jak ukazuje tabulka porovnávající různé fáze čerpání českých operačních programů (OP) ⁴, k březnu 2024 se ČR podařilo vypsát výzvy na více než 75 % celkové alokace fondu (*DotaceEU, 2024*). V porovnání s některými státy EU to lze považovat za úspěch. „My jsme proti jiným státům velmi napřed, někde se teprve připravují plány a u nás už se chystají a realizují projekty,“ komentoval situaci sociální geograf z Ostravské univerzity Ondřej Slach, který se podílí na přípravě a

⁴ Operační program je nástroj, pomocí kterého se v ČR rozdělují strukturální fondy EU. Jeden fond EU může být rozdělován pomocí většího počtu operačních programů, stejně jako jeden operační program může rozdělovat vícero fondů najednou.

hodnocení některých projektů FST (*Rozhovor se Slachem, 2023*). Díky nadprůměrné rychlosti přípravy čerpání a vypisování výzev vnímá EK ČR jako premianta mezi zeměmi EU (*Respondent 1 2023; Respondent 3 2023*). Z hlediska vypisování žádostí je OPST nadprůměrně rychlý i mezi českými OP (*DotaceEU, 2024*).

Naopak v zasmlouvání a proplácení patří OPST mezi českými OP mezi ty pomalejší. Do konce března 2024 bylo s příjemci zasmluvněno 27 % a proplacena jenom necelá 4 procenta z celkového objemu OPST, což je mezi českými OP podprůměrný výsledek (*DotaceEU, 2024*). Dle interních zprávy z Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) na začátku roku 2024 hrozilo, že se v rámci OPST nestihne dočerpat 4-9 miliard korun z celkové 42miliardové alokace (*ELM, 2024; Klimeš, 2024*).

„Start Fondu spravedlivé transformace byl opravdu rychlý. Udělali jsme to, jak nejlépe to šlo, ale pořád existuje riziko, že se peníze nedočerpají a přijdeme o ně,“ shrnula situaci Radana Leistner Kratochvílová, ředitelka odboru podpory transformace na nízkouhlíkovou ekonomiku na Ministerstvu životního prostředí (*Rozhovor s Leistner Kratochvílovou, 2023*). I velká část dalších respondentů vnímala tlak na rychlost jako důležitý faktor ovlivňující podobu FST (*Rozhovor s Unuckou 2023; Rozhovor se Šťastnou 2023; Rozhovor s Vondrákem 2023*).

Zohledňovat pouze rychlost čerpání v hodnocení úspěšnost FST v ČR i dalších zemích by však bylo chybou. Pomalejší start je v případě vzniku nových fondů zcela očekávatelný, neboť je pro čerpání fondu nejprve potřeba ustanovit administrativní struktury a vybrat oblasti podpory. Fond spravedlivé transformace zároveň trpí na tom, že na úrovni EU začal být připravován o rok a půl později nežli ostatní kohezní fondy.

Z hlediska kvality podpořených projektů navíc může být důraz jenom na rychlost čerpání kontraproduktivní. „Obecně od Evropské komise pociťuji daleko větší tlak na rychlost než třeba na participaci nebo kvalitu projektů,“ uvedl jeden ze zdrojů

(Respondent 1, 2023). „Tlačit na rychlost čerpání není úplně šťastné, protože vzniká riziko, že projekty nebudou bezchybně připravené. V rychlosti se nemusí vždy správně vykomunikovat detaily podmínek dané výzvy, aby odpovídaly potřebám regionu,“ komentovaly zaměstnankyně Karlovarské agentury pro rozvoj podnikání (KARP) (Rozhovor s Krupičkovou a Šnajdrovou, 2024).

EK i česká ministerstva by proto do budoucna měla zvážit, zda je rychlé čerpání tím hlavním kritériem, na které by měly klást důraz při vyhodnocování úspěšnosti FST i při vyjednávání podmínek pro FST 2 v příštím VFR.

Hodnota existujících struktur

Pro nastartování čerpání fondu v ČR bylo důležité, že struktury pro jeho správu nevznikaly na zelené louce.

Mezi klíčové dříve existující struktury patří zejména strategie RE:START, zaměřená na podporu hospodářské proměny Moravskoslezského, Ústeckého a Karlovarského kraje. V rámci této strategie byly definovány nástroje a cíle hospodářské proměny znevýhodněných krajů a také vznikly kanceláře v těchto regionech pod kuratelou MMR (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2023b; Rozhovor se Šťastnou, 2023). Strategie však nedisponovala žádnými dedikovanými finančními prostředky ani z unijního, ani z českého státního rozpočtu. Dedikované prostředky pro rozvoj uhelných krajů tak přinesl až FST, který „nalil“ peníze do předem definovaných plánů (Rozhovor s Vondrákem, 2023).

Další důležitou předem existující strukturou byly Regionální stálé konference (RSK), které fungují ve všech českých krajích od roku 2014. RSK spolu se státem koordinují politiky regionálního rozvoje a pomáhají centrálním orgánům definovat náplň OP, včetně OPST. Bývají vnímány jako hlavní platforma pro konzultace a regionální participaci, neboť jsou v nich zastoupeni klíčoví regionální aktéři⁵

⁵ Mezi členy RSK patří krajské radnice, zástupci obcí a měst různých velikostí, místní akční skupiny, zástupci akademického sektoru, tripartity a neziskových organizací.

(*Ministerstvo pro místní rozvoj, 2023c*). Útvary, které se na krajské úrovni dlouhodobě věnovaly koordinaci RSK, jsou dnes zároveň zodpovědné za FST (*Rozhovor Kaválkovou, Lorenzovou, a Bělohoubkovou, 2024; Rozhovor se Šústkovou a Štvrtnovou, 2023*)

Dle aktérů zapojených do přípravy FST umožnily dříve existující struktury ČR postupovat v čerpání rychleji ve srovnání s ostatními členskými státy. „V EU bylo výhodou, že jsme už měli dlouhodobou strategii, měli jsme se o co opřít, měli jsme vytipované lidi, už existoval i centrální orgán, který řešil ty tři kraje,“ okomentovala situaci vedoucí oddělení RE:START (*Rozhovor se Šťastnou, 2023*). To ukazuje, že připravenost a dlouhodobé plánování pomáhá čerpání fondů i regionálnímu rozvoji obecně.

Dle kritických hlasů z občanské společnosti mohlo převzetí existujících struktur znamenat také převzetí jejich dlouhodobých neduhů. Poukazují mimo jiné na to, že RSK nejsou dostatečně reprezentativní ve svém obsazení (*Zindulková, 2021*) či transparentní (*Boček and Zákopčanová, 2021*) a že RE:START byl vytvořen za zavřenými dveřmi ministerstev, bez participace občanů podporovaných regionů (*Patočka, 2022*). „Fond spravedlivé transformace spadl do kolonky OP, a tak se k němu ministerstva chovají. Upřednostňují formalistické požadavky na program, například participaci odsunují,“ uvedl jeden ze zdrojů (*Respondent 1, 2023*).

Spravedlivá transformace jako hledání bílých míst

Vzhledem k rychlosti ustanovení FST nebylo v jeho počátcích ještě jasné, jakým způsobem bude fond v ČR rozdělován a kdo za něj bude zodpovídat jakožto řídicí orgán⁶ (*Rozhovor s Marcinem, 2023*). Úřady stály před celou řadou dilemat, které následující sekce popíše. Finální rozhodnutí pro FST vytvořit nový OP a zvolit

⁶ Řídicí orgán (managing authority) je zodpovědný za účelné, efektivní a hospodárné řízení a provádění operačních programů. Řídicím orgánem může být celostátní, regionální, či místní orgán státní správy.

Ministerstvo životního prostředí (MŽP) řídicím orgánem programu mělo konkrétní dopady na zaměření FST v ČR i na připravenost veřejné správy jej administrovat.

Jedním z hlavních dilemat bylo, zda FST rozdělovat pomocí nového OP nebo pro tento účel využít jeden nebo více programů již existujících (Zaměstnanost+, Životní prostředí atp.), spadajících pod různá ministerstva. V případě využití zavedených OP by stát mohl využít existující úřednické struktury, jejich zkušeností a vyhnout se duplicitám ve struktuře i tématech. **„Máme občas tendenci vytvářet nové struktury, i když ty staré existují a fungují. Některé resorty pak musí stavět vše od nuly. Potom jim trvá nabrat úředníky a program nastartovat,“** komentoval Rostislav Mazal, který má na starosti zavedený operační program Integrovaný regionální operační program na MMR (*Rozhovor s Mazalem, 2023*). Řadu témat včetně spravedlivé transformace by dle jeho názoru mohl pokrýt právě IROP. Snahu zavádět nové fondy na EU vnímá částečně jako PR EK, jež chce ukázat, že je pro ni konkrétní téma důležité.

Zaměstnankyně Krajského úřadu Karlovarského kraje považují vznik nového OP za užitečný, harmonogram, ve kterém se daný program připravoval, byl však poměrně krátký. „Co se týče stanovené alokace, FST je v objemu finančních prostředků EU jenom kapka (cca 6,3 mld. pro Karlovarský kraj). Administrativně je proces poměrně náročný, a to nejen na úrovni řídicího orgánu, ale i na úrovni krajů,“ poukázaly (*Rozhovor s Kaválkovou, Lorenzovou a Bělohoubkovou, 2024*). Výtky týkající se administrativních nákladů na zřízení OPST jsou obzvláště relevantní, vezmeme-li v potaz celkově malý objem FST ve srovnání s jinými fondy i krajskými rozpočty, popsané výše v této studii.

Navzdory zmíněným problémům si však respondenti ustanovení dedikovaného FST a OPST chválí. Rozdělení prostředků FST pod různé OP by podle nich uškodilo tematické soudržnosti fondu a značně zkomplikovalo komunikaci mezi EU, státem a kraji, které by musely komunikovat s větším počtem úřadů (*Rozhovor s Karáskem*

2023). Dedikovaný operační program OPST prý navíc kraje přiměl k tomu, aby promýšlely své rozvojové priority, posílil spolupráci mezi kraji a státem a vedl k aktivizaci krajů, které o program jeví nadstandardní zájem (*Rozhovor s Leistner Kratochvílovou, 2023*). Krajští respondenti si pochvalují dialog, který MŽP vede s kraji ohledně jejich potřeb v rámci fondu, a považují jej za nadstandardní například ve srovnání s IROP (*Rozhovor s Pizingerem, 2024; Rozhovor s Karáskem, 2023*)

Finální rozhodnutí vytvořit samostatný Operační program Spravedlivá transformace ovlivnilo také zaměření FST v ČR. OPST si totiž musel najít svůj vlastní prostor mezi již existujícími programy s příbuzným zaměřením, což značně omezilo rozsah témat, kterými se může zabývat. **„Hodně lidí z neziskového sektoru si třeba myslí, že by se OPST měl více věnovat sociálním tématům, třeba exekucím. Jenže ty už pokrývá OP Zaměstnanost+ a vyjednávání ohledně kompetencí mezi ministerstvy nejsou jednoduchá,“** vysvětluje zdroj (*Respondent 1, 2023*). „Nebylo úplně snadné stanovit podporovaná témata, protože nebyly možné překrývy s podporou ostatních OP,“ komentovaly zaměstnankyně Karlovarského krajského úřadu (*Rozhovor s Kaválkovou, Lorenzovou, a Bělohoubkovou, 2024*). Ustanovení OPST jakožto zvláštního operačního programu navíc mohlo vést k relativně velké alokaci pro velké strategické projekty v rámci programu. Strategické projekty v sobě totiž často kombinují investiční a neinvestiční výdaje, které jiné OP nemohou zaplatit, a proto se obzvláště hodí na vyplňování mezer mezi jednotlivými OP (*Rozhovor s Jirků a Budínovou, 2023*).

Kromě otázky počtu OP nebylo zpočátku jasné ani to, které ministerstvo by si mělo vzít FST na starost jakožto řídicí orgán. Vzhledem k tomu, že FST je fondem spíše rozvojovým nežli klimatickým – jde mu o komplexní rozvoj a hospodářskou restrukturalizaci regionů, nikoli o úzce zaměřená témata energetiky nebo odpadů – se jako první logická možnost jevílo MMR. To mělo již zkušenosti se strategií RE:START a stalo se také gestorem českého PSÚT. Na základě politické dohody se

však nakonec řídicím orgánem stalo MŽP. Tam také z MMR zamířila většina klíčových pracovníků věnujících se spravedlivé transformaci (*Rozhovor s Karáskem, 2023; Rozhovor se Slachem 2023; Respondent 1, 2023*). „Při počáteční přípravě celého OPST nebylo zřejmé, které ministerstvo bude operační program řídit. Zpočátku jsme komunikovali s MMR, a pak se na národní úrovni stanovilo, že se bude jednat o MŽP,“ uvádí zaměstnankyně KARP (*Rozhovor s Krupičkovou a Šnajdrovou, 2024*).

Dle ředitele odboru mezinárodní spolupráce na Státním fondu životního prostředí (SFŽP) Ivo Marcina nebyla v době předvýběru strategických projektů v dubnu 2021 jasně stanovena role SFŽP v celém procesu, což mezi úřady způsobovalo napětí. Jeho úřad, musel nakonec přebrat již rozdělanou agendu od MMR a MŽP, včetně již předvybraných strategických projektů (*Rozhovor s Marcinem, 2023*).

Výsledné rozdělení kompetencí mezi jednotlivé úřady je následující:

Graf 3: Autorka, 2024

Jak ukázala tato sekce, proces ustanovování správy FST nebyl samozřejmý, a projevovala se nejistota ohledně toho, jak má být fond distribuován a kdo má za co zodpovídat. Zřízení nových fondů, i těch relativně malých, vždy vyžaduje tvorbu nových úřednických struktur a trvá je nastartovat, což by Evropská komise měla

brát v hodnocení úspěšnosti fondu v potaz. Na druhou stranu vznik OPST přispěl k aktivizaci regionů v promýšlení priorit pro spravedlivou transformaci a také zintenzivnil spolupráci mezi státem a kraji. Rychlost čerpání případného FST 2 v příštím období by mohlo usnadnit využití již vytvořených struktur pro správu fondu. Respondenti této studie silně doporučují je v případě zřízení FST 2 ponechat v aktuální podobě a vyhnout se dalšímu přenastavování a zmatkům (Rozhovor s Marcinem, 2023; Rozhovor s Šůstkovou a Štvrtnovou, 2023; Rozhovor s Karáskem, 2023).

Pokračování v zavedených procesech však samo o sobě nestačí: státní správa by se měla ve správě fondu zdokonalovat, například v odbourávání byrokracie (Rozhovor s Unuckou, 2023) nebo v provádění participace a sběru podnětů z regionů (Respondent 1, 2023; Rozhovor se Slachem, 2023). V tom by mohlo pomoci lepší zapojení místních neziskových organizací a zlepšování informovanosti ohledně příležitostí spojených z dekarbonizací (Rozhovor s Navrátilem, 2023). Případný OPST 2 v příštím programovém období by se měl zaměřit na existující problémy a potřeby regionů, a mělo by mu být umožněno mít i určité překryvy s dalšími dotačními programy, aby pouze tematicky vyplňoval bílá místa mezi existujícími fondy (Rozhovor s Kaválkovou, Lorenzovou a Bělohoubkovou, 2024; Rozhovor s Krupičkovou a Šnajdrovou, 2024).

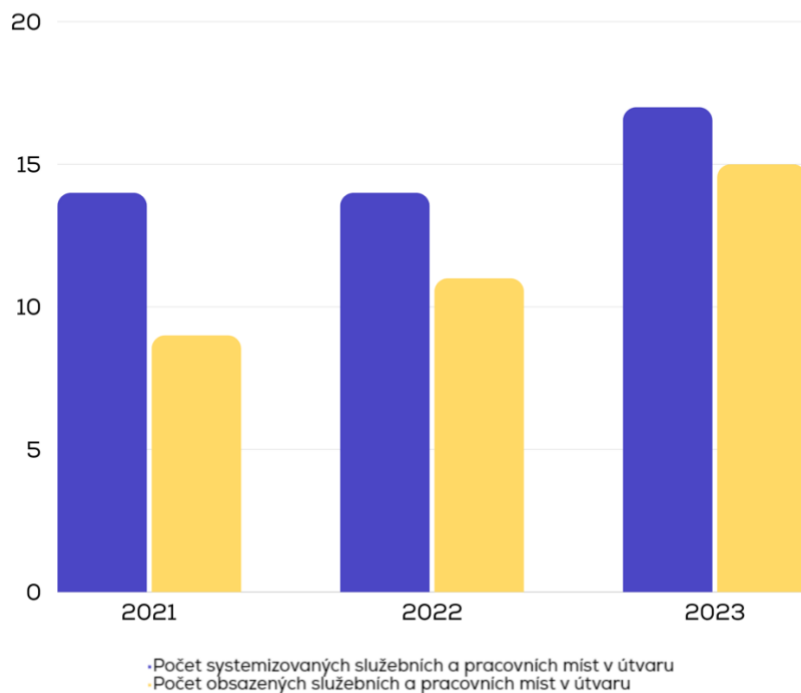
Lidské zdroje správy fondu

Pro efektivní čerpání nejen FST je zásadní dostatečná kapacita úřadů, zejména na řídicím orgánu fondu, tedy na MŽP. V případě, že pro orgány nepracuje dostatečný počet kvalifikovaných pracovníků, hrozí prodlevy v administraci projektových žádostí a může být složitější se vyhnout chybám i ovlivňování ze strany vlivných soukromých hráčů. „Když třeba někdo píše projektovou dokumentaci na strategické projekty sám, je jednoduché něco poplést, spousta věcí se potom opravuje na poslední chvíli. Stejně tak těžko posoudí, odkud přicházejí připomínky k dokumentům a čím jsou motivované,“ popsal jeden zdroj (Respondent 2, 2023).

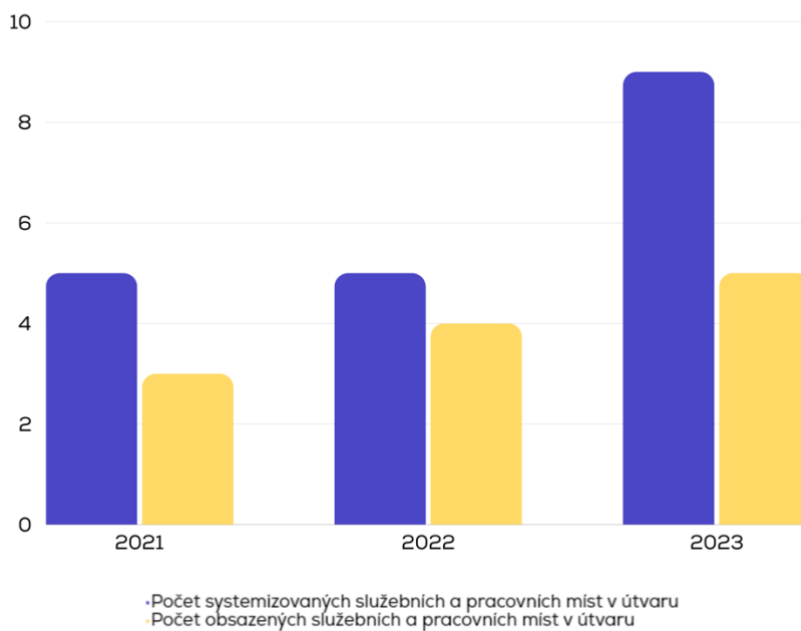
Následující sekce proto analyzuje, jaké lidské kapacity pro správu fondu existovaly na klíčových centrálních orgánech mezi lety 2021 a 2023, tedy v prvních třech letech existence fondu. Analýza se zaměřila konkrétně na situaci v následujících útvarech: 1) Odbor podpory transformace na nízkouhlíkovou ekonomiku Ministerstvu životního prostředí, jakožto řídicí orgán⁷; 2) Oddělení pro Fond spravedlivé transformace a nově vzniklé Oddělení strategických investic na Státním fondu životního prostředí, která se starají o projektové řízení projektů fondu a 3) Oddělení RE:START na Ministerstvu pro místní rozvoj, odpovědné za přípravu českého PSÚT. Kromě svědectví pracovníků analýza vychází z odpovědí úřadů na žádosti podané na základě zákona o svobodném přístupu k informacím (*Ministerstvo pro místní rozvoj, 2023d; Ministerstvo životního prostředí, 2023; Státní fond životního prostředí, 2023*).

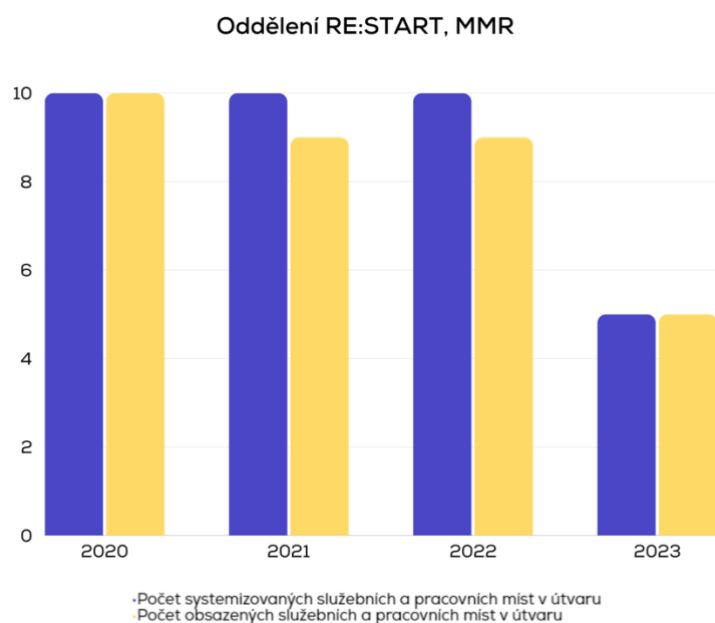
⁷ Již od roku 2020 existovalo na MŽP samostatné oddělení pro řízení FST

Odbor podpory transformace na nízkouhlíkovou ekonomiku, MŽP

Oddělení pro Fond spravedlivé transformace + Oddělení implementace strategických investic, SFŽP

Grafy 4,5,6: Autorka, 2024

Jak ukazují grafy, počet zaměstnanců dotčených útvarů se, s významnou výjimkou oddělení RE:START, pomalu, ale jistě zvyšuje. Nedostatek pracovníků odbory dle respondentů pociťovaly zejména v roce 2021, kdy se struktury pro čerpání fondu musely narychlo ustanovit. Na dotčených odborech se správě fondu prý věnovalo po čtyřech zaměstnancích na MŽP i SFŽP, přičemž většina z nich měla jen omezené zkušenosti s dotacemi i s fungováním veřejné správy. (*Respondent 1 2023; Respondent 2 2023*) Často nebyly jasně vymezené role a odpovědnost za agendu FST, systém byl křehký a vypadnutí jediného klíčového člověka jej mohlo ohrozit. **„Rozdělovali 40 miliard korun, ale na oddělení Fondu spravedlivé transformace byli jenom čtyři. Chyběla vedoucí oddělení a skoro nikdo mimo oddělení neměl přípravu programu jako pracovní prioritu,“** popsal jeden ze zdrojů situaci na SFŽP (*Respondent 2, 2023*).

Také ředitelé dotčených odborů MŽP a SFŽP souhlasí, že situace v roce 2021 nebyla optimální a nová místa vznikala jenom pozvolna. Ani toto postupné nabírání však vzhledem k rozšířenému diskursu o příliš velkém počtu úředníků v ČR nebylo úplně samozřejmé. **„Byl problém prosadit zvýšení počtu lidí, to je**

problém napříč státní správou. Jsme světlá výjimka, počet lidí se u nás mírně zvyšuje. Je to ale proto, že nám mnohonásobně narostl objem zpracovávaných žádostí a spravovaných prostředků,“ popisuje Ivo Marcin, ředitel odboru strategie Fondu a mezinárodní spolupráce na SFŽP. Dodává, že celý systém nabírání lidí ve státní správě je neflexibilní – trvá místa prosadit, systemizovat, a potom je obsadit kvalifikovanými lidmi (*Rozhovor s Marcinem, 2023*). Nabírání nových zaměstnanců na správu OPST navíc komplikuje fakt, že se ve stejném čase jako FST ustanovoval výrazně větší Národní plán obnovy, a ministerstva si tak mohla zaměstnance mezi sebou přetahovat (*Rozhovor s Marcinem, 2023; Rozhovor s Leistner Kratochvílovou, 2023; Rozhovor se Slachem, 2023*).

Jak dokazují grafy, po vzniku nových míst na úřadech může být také problém je zaplnit. Dle respondentů na tom má podíl nízká prestiž státní správy (nejen) mezi mladými vysokoškoláky i na Prahu nekonkurenceschopné mzdy ve státní správě (*NMS Market Research and The Aspen Institute Central Europe, 2021*). „Ani 40 tisíc korun měsíčně v Praze nestačí, pokud máte rodinu a závazky. Výsledkem je fluktuace a ztráta kontinuity projektů,“ vysvětluje Ondřej Slach (*Rozhovor se Slachem, 2023*). Roli může hrát i nejistota ohledně toho, zda je práce na ministerstvech dlouhodobě stabilní, místa budou zachována i po konci programového období a nebudou, v souladu se sliby aktuální vládní koalice o snižování počtu úředníků, zrušena.

Jak respondenti několikrát zdůraznili, situace na MŽP i SFŽP se mezi lety 2021 a 2023 zlepšila. Útvary však stále čelí časovému tlaku, kvůli kterému nemají tolik času nad prací koncepčně uvažovat. Řídící orgán na Ministerstvu životního prostředí kvůli tlaku občas nestíhá slíbené termíny, což zejména u strategických projektů způsobuje pro žadatele problémy (*Rozhovor s Unuckou, 2023*). „Je složité dělat nové a inovativní věci, protože se často jenom hasí deadlines. Často také pro

něco vzniknou zajímavé podklady, ale nikdo nemá čas je číst. Schopní lidé ve státní správě jsou šíleně vytížení,” komentuje jeden ze zdrojů (*Respondent 2, 2023*).

Samostatnou kapitolou je potom situace na oddělení RE:START spadajícím pod Ministerstvo pro místní rozvoj, které na rozdíl od týmů na MŽP a SFŽP mezi lety 2020 a 2023 oslabilo. „V rámci efektivity veřejné správy nám skončila platnost 5 pracovních míst a jejich prodloužení se nepodařilo vyjednat. Přitom nám přibyla agenda, protože se podílíme na implementaci PSÚT, Mechanismu pro spravedlivou transformaci a RE:STARTU,” vysvětluje vedoucí oddělení (*Rozhovor se Šťastnou, 2023*).

Vedle navýšení a adekvátního zaplacení úředníků na dotčených úřadech by však nápor na úředníky i žadatele mohlo snížit také snížení byrokracie. Zejména kraje či žadatelé o dotace často poukazují na zbytečně velkou administrativní zátěž pro dotační žádosti v ČR obecně, včetně FST (*Rozhovor s Unuckou, 2023*). „Naše dlouholeté praktické zkušenosti jsou takové, že podmínky dotačních programů obecně jsou pro žadatele někdy zbytečně komplikované, přebujelé,” komentují úřednice z Karlovarského krajského úřadu. Auditoři a kontrolní orgány navíc prý často volí nepřiměřeně tvrdé sankce, aby nebyli obviněni z benevolence nebo špatného výkladu některého pravidla. Mnohdy se tak administrace projektů stává pro žadatele neúnosná a raději o dotace nežádají a využijí komerční úvěr. Dle jejich názoru by pro všechny české OP měla existovat jednotná metodika čerpání a jednotlivé strategie by se neměly dublovat – např. Plán spravedlivé územní transformace s Programem rozvoje územního obvodu kraje (*Rozhovor s Kaválkovou, Lorenzovou, a Bělohoubkovou, 2024*).

Jak ukazuje tato sekce, nízké ohodnocení a prestiž úřednického povolání má konkrétní, negativní dopady na to, jak stát dokázal – zejména v prvních letech čerpání – administrovat Fond spravedlivé transformace. Má-li stát do budoucna zájem čerpat peníze nejenom z FST kvalitně, je potřeba zajistit dostatečné

personální i finanční kapacity, a zároveň čerpání fondu zbytečně administrativně nekomplikovat.

Závěry a doporučení: Ponechat struktury a vylepšit je

Cílem této analýzy bylo na základě rozhovorů se zapojenými aktéry odpovědět na otázku, zda má česká veřejná správa dostatečné kapacity a organizační schopnosti, aby efektivně čerpala finanční prostředky z FST. Zaměřila se také na výhody a nevýhody zřizování nových fondů na úrovni EU a nových operačních programů na úrovni ČR.

Analýza v první řadě konstatuje, že charakter FST výrazně ovlivnily krátké časové milníky pro jeho čerpání stanovené z unijní úrovně. Oproti jiným strukturálním fondům VFR 2021–7 měl FST zpoždění v přípravě o rok a půl, a zároveň kvůli zapojení půjčky NGEU do jeho financování musí být většina fondu vyčerpána o tři roky rychleji. Tlak na rychlé rozdělování fondu státní správa i samosprávy soustavně pociťují. Měl konkrétní dopady na nastavení administrace fondu v české státní správě, a potažmo i na zaměření podpořených projektů, kvalitu procesů a participace.

Z hlediska plnění časových milníků byla ČR na přelomu let 2023 a 2024 ve srovnání s ostatními státy úspěšná. Svůj PSÚT dokázala připravit mezi nejrychlejšími v EU a většinu peněz z FST již stihla vypsát ve strategických projektech nebo tematických výzvách. Ve srovnání s jinými českými OP a z hlediska rychlosti zasmlouvání a proplácení peněz příjemcům je však rychlost čerpání OPST pomalejší. Vzhledem k tomu, že FST je nový fond, pro který se nejprve musely vyhradit úřednické kapacity, je však pomalý start logický a lze jej očekávat i v případě jiných nově zaváděných fondů EU.

V nastartování distribuce fondu české státní správě významně pomohla předchozí existence strategie RE:START a Regionálních stálých konferencí, které nadefinovaly oblasti podpory i ustanovily úřady odpovědné za rozvoj uhelných krajů. To

ukazuje, že připravenost a dlouhodobé plánování může pomoci v čerpání fondů i regionálnímu rozvoji obecně. Kritici však poukazují na to, že prosté včlenění nových nástrojů do existujících struktur s sebou přenáší i neduhy, které v těchto platformách a strategiích existovaly již před vznikem FST. Jedná se například o nedostatečnou reprezentativnost aktérů zapojených do RSK.

Vznik každého nového kohezního fondu EU nevyhnutelně vytvoří nápor na administrativní kapacity členských států. Nastavit procesy, nabrat a zaučit zaměstnance zabere čas i peníze, které by v případě využití existujících nástrojů mohly být ušetřeny. Také v případě FST se veřejná správa musela vyrovnat s řadou dilemat – mimo jiné to, zda fond v ČR rozdělovat v rámci existujících operačních programů a úřednických struktur, nebo vytvářet nové. Rozhodnutí vytvořit zvláštní OP ovlivnilo i tematickou náplň fondu. Aby se zamezilo duplicitám s jinými OP s příbuzným zaměřením, například se sociální tematikou, bylo potřeba mezi nimi hledat bílá místa, která OPST může podpořit. To omezilo rozsah témat, kterým se OPST může zabývat. Fakt, že OPST na rozdíl od jiných fondů může kombinovat investiční a neinvestiční výdaje, zase mohl přispět k popularitě velkých strategických projektů v rámci tohoto programu.

Počet zaměstnanců věnujících se OPST byl zejména na začátku programového období 2021–2027 a v centrálních orgánech nedostatečný. Situace se do roku 2023 stabilizovala, avšak vytvoření a zaplnění nových úřednických míst trvalo dlouho – a to i kvůli nedostatečné prestiži a ohodnocení úřednických povolání v ČR. V roce 2023 státní správa přípravu fondu zvládala lépe, kvůli kapacitám se však často musí soustředit na stíhání každodenních termínů, a nikoli na koncepční práci, plánování nebo občanskou participaci. Platí, že pokud mají politici zájem provádět nejen spravedlivou transformaci v ČR kvalitně, je potřeba vyhradit dostatek financí i odborníků na její provádění. Dostupnosti fondu žadatelům i rychlosti čerpání by zároveň mohlo pomoci odbourání byrokracie, a například vytvoření jednotné metodiky pro všechny OP.

I přes zmíněné těžkosti spojené s ustanovováním fondu si většina respondentů chválila vytvoření specializovaného fondu FST a následně operačního programu OPST. Dle jejich mínění mělo pozitivní efekt na aktivizaci českých regionů, které povzbudilo k přemýšlení o svých prioritách, a vedlo k těsnější spolupráci mezi kraji a státem. Pomalejší start čerpání OPST ve srovnání se zavedenými OP, i další problémy spojené s tímto fondem, lze v případě nového a relativně rychle vytvořeného fondu očekávat. V příštím programovém období lze čerpání případného FST2 zefektivnit tím, že budou opět využity již zavedené struktury pro správu fondu, což by preferovala většina respondentů.

Doporučení

1. **Evropské komisi a českým ministerstvům:** Při rozhodování o tom, zda vytvořit nový fond na úrovni EU nebo OP na národní úrovni, je třeba brát v potaz zátěž, kterou tyto nástroje nevyhnutelně představují pro administrativní i finanční kapacity členských států, a čas potřebný k nastartování těchto fondů a programů. To může ovlivnit mimo jiné rychlost čerpání nového fondu ve srovnání se zavedenými nástroji.
2. **Evropské komisi a českým ministerstvům:** Je třeba komplexně hodnotit všechny aspekty rozdělování FST, nikoliv se zaměřovat pouze na plnění časových milníků. Tlak na rychlé rozdělování, který byl pozorován v případě FST ve VFR 2021-7, může negativně ovlivnit kvalitu podpořených projektů a být kontraproduktivní.
3. **Evropské komisi, českým ministerstvům a politikům:** Pro úspěšný odklon od fosilních paliv, který nenechá nikoho pozadu, je nezbytné zajistit, aby správní orgány měly odpovídající lidské a finanční kapacity k plnění tohoto úkolu. Proto by při rozhodování o zřízení FST 2 měla být jedním z rozhodujících kritérií schopnost členských států vyčlenit dostatek kvalifikovaných a dobře odměňovaných úředníků. Na české úrovni by měla být úředníkům zajištěna stabilita zaměstnání, možnost kariérního růstu a konkurenceschopné platy, přičemž politické a mediální elity by se měly zdržet bezdůvodného očerňování práce ve veřejné správě.
4. **Evropské komisi a českým ministerstvům:** Zpřísnění podmínek čerpání OP odrazuje žadatele, zvyšuje nápor na úředníky a zpomaluje čerpání fondů. Stát by měl žadatelům ukazovat základní důvěru a zjednodušit, zpřehlednit a sjednotit metodiky čerpání napříč OP. To sníží tlak na úředníky, zpřístupní fondy žadatelům a urychlí jejich čerpání. Zbytečného zpřísnění nebo úprav podmínek by se Evropská komise i stát měly vyvarovat i v případě zřízení FST 2 v příštím programovém období.
5. **Evropské komisi a českým ministerstvům:** Zbytečné přenastavování fungujících struktur může vést k chaosu a zpoždování při rozdělování fondů. V příštím programovém období by proto administrativní struktura, která byla vytvořena v letech 2021-2027 pro rozdělování FST, měla být ponechána a pouze

zdokonalována v některých oblastech, například v metodách občanské participace nebo odbourávání byrokracie.

6. **Evropské komisi a českým ministerstvům:** S přípravou FST 2 je třeba začít co nejdříve, a soustředit se zejména na sběr podnětů z regionů. Tento proaktivní přístup zajistí, aby JTF 2 vycházel ze skutečných potřeb občanů, a nikoli pouze vyplňoval mezery mezi stávajícími OP. Včasné a inkluzivní rozhovory se zástupci občanů přispějí ke smysluplnému a dobře zacílenému zaměření JTF 2.

Příloha 1: Seznam rozhovorů

1. Jana Jirků, ředitelka odboru realizace ESF; Kateřina Budínová, ředitelka odboru realizace programu ESF – zaměstnanost a adaptabilita, Ministerstvo práce a sociálních věcí. 25. 10. 2023, online
2. Zdeněk Karásek, Zmocněnec hejtmana Moravskoslezského kraje pro RE:START a Uhelnou platformu, Krajský úřad Moravskoslezského kraje. 06. 11. 2023, Ostrava
3. Jana Kaválková, vedoucí odboru regionálního rozvoje; Petra Lorenzová, vedoucí oddělení sekretariát RSK; Jana Bělohoubková, vedoucí oddělení strategického plánování a regionálního rozvoje, Krajský úřad Karlovarského kraje. 09. 01. 2024, Karlovy Vary
4. Kamila Krupičková, Vendula Šnajdrová, projektové manažerky Karlovarské agentury pro rozvoj podnikání. 09. 01. 2024, Karlovy Vary
5. Radana Leistner Kratochvílová, ředitelka odboru podpory transformace na nízkouhlíkovou ekonomiku, Ministerstvo životního prostředí. 30. 10. 2023, Praha
6. Ivo Marcin, ředitel odboru strategie fondu a mezinárodní spolupráce, Státní fond životního prostředí. 13. 11. 2023, Praha
7. Rostislav Mazal, ředitel řídicího orgánu integrovaného regionálního operačního programu, Ministerstvo pro místní rozvoj, 17. 10. 2023, Praha

8. Martin Navrátil, ředitel Moravskoslezského paktu pro zaměstnanost, člen RSK MSK. 07. 11. 2023, Ostrava
9. Patrik Pizinger, radní Karlovarského kraje zodpovědný za regionální rozvoj. 10. 01. 2024, Chodov
10. Ondřej Slach, prorektor pro strategii a rozvoj, Ostravská univerzita. 06. 11. 2023, Ostrava
11. Simona Šťastná, vedoucí oddělení RE:START, Ministerstvo pro místní rozvoj. 06. 11. 2023, Ostrava
12. Miriam Šůstková, Denisa Štvrtňová, Oddělení strategického plánování Moravskoslezského kraje. 08. 11. 2023, Ostrava
13. Jakub Unucka, náměstek hejtmana Moravskoslezského kraje odpovědný za chytrý region. 07. 11. 2023, Ostrava
14. Ivo Vondrák, poslanec, bývalý hejtmán Moravskoslezského kraje. 26. 10. 2023, Praha
15. Respondent 1, 14. 11. 2023, online
16. Respondent 2, 24. 10. 2023, Praha
17. Respondent 3, 31. 10. 2023, online
18. Respondent 4, 10. 01. 2024, Chodov
19. Respondent 5, 04. 11. 2023, Ostrava
20. Respondent 6, 09. 11. 2023, Karviná
21. Respondent 7, 24. 10. 2023, Praha
22. Respondent 8, 08. 11. 2023, Trojanovice
23. Respondent 9, 08. 11. 2023, Ostrava
24. Respondent 10, 12. 01. 2024, online

Bibliografie

- Bertelsmann Stiftung, 2022. SGI 2022 | Czechia [WWW Document]. Bertelsmann Stiftung. URL https://www.sgi-network.org/2022/Czechia/Executive_Capacity (accessed 3.22.23).
- Boček, J., Zákopčanová, K., 2021. 41 miliard na nový život uhelných regionů půjde hlavně k velkým hráčům. Projděte si schválené projekty [WWW Document]. iROZHLAS. URL https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/uhli-transformace-moravskoslezsky-ustecky-karlovarsky-fond-spravedlive_2110040705_jab (accessed 3.26.24).
- Cakl, O., Dupák, J., Stehnová, J., 2021. Korupční rizika v programech omezujících příčiny a dopady změny klimatu (Policy paper No. 01/03). Transparency International; AMO; Open Society Foundations.
- Čekal, D., 2020. Evropské fondy v praxi. Jak ČR čerpá miliardy z rozpočtu EU? Euractiv.
- DotaceEU, 2024. DotaceEU - Čerpání v období 2021-2027 [WWW Document]. URL <https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/statistika-cerpani-fondu-eu-2021-2027> (accessed 3.26.24).
- ELM, 2024. Z fondu pro uhelné regiony se pravděpodobně nevyčerpá až 9 miliard korun, říká zpráva Ministerstva pro místní rozvoj. A2larm. URL <https://a2larm.cz/2024/03/z-fondu-pro-uhelne-regiony-se-pravdepodobne-nevycerpa-az-9-miliard-korun-rika-zprava-ministerstva-pro-mistni-rozvoj/> (accessed 3.21.24).
- Evropská komise, 2024. EU coal regions in transition - Evropská komise [WWW Document]. URL https://energy.ec.europa.eu/topics/oil-gas-and-coal/eu-coal-regions-transition_en (accessed 3.15.24).
- Evropská komise, 2023. Recovery plan for Europe [WWW Document]. URL https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en (accessed 11.20.23).
- Evropská komise, 2019. The European Green Deal [WWW Document]. European Commission - European Commission. URL https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6691 (accessed 11.14.23).
- Evropská komise, 2018. A modern budget for a Union that protects, empowers and defends: Questions and Answers [WWW Document]. European Commission - European Commission. URL https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_18_3621 (accessed 11.20.23).
- Evropská unie, 2021. EUR-Lex - 4536657 - EN - EUR-Lex [WWW Document]. URL <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-just-transition-fund.html> (accessed 11.14.23).
- Evropský parlament, 2023. Procedure File: 2020/0006(COD) | Legislative Observatory | European Parliament [WWW Document]. URL [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2020/0006\(COD\)&l=en](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2020/0006(COD)&l=en) (accessed 11.14.23).
- Karlovarský kraj, 2023. Rozpočet KK, střednědobý výhled, rozpočtová opatření | KV Kraj [WWW Document]. URL <https://www.kr-karlovarsky.cz/krajsky-urad/uredni-deska/rozpocet-kk-strednedoby-vyhled-rozpocetova-opatreni> (accessed 1.5.24).
- Klimesš, D., 2024b. Spolu k prohře? [WWW Document]. URL <https://davidklimes.cz/newsletter/184> (accessed 3.21.24).
- Ministerstvo pro místní rozvoj, 2023a. DotaceEU - Plán spravedlivé územní transformace (PSÚT) [WWW Document]. URL <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v->

- cr/kohezni-politika-po-roce-2020/uhelne-regiony/plan-spravedlive-uzemni-transformace-(psut) (accessed 11.20.23).
- Ministerstvo pro místní rozvoj, 2023b. RE:START [WWW Document]. URL <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/restart-regionu/uvod> (accessed 11.21.23).
- Ministerstvo pro místní rozvoj, 2023c. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR - Regionální stálá konference [WWW Document]. URL <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/stale-konference/rsk> (accessed 11.21.23).
- Ministerstvo pro místní rozvoj, 2023d. Odpověď na žádost dle zákona 106/1999 o svobodném přístupu k informacím.
- Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022. Plán spravedlivé územní transformace.
- Ministerstvo životního prostředí, 2024. Harmonogram výzev Operační Program Spravedlivá Transformace.
- Ministerstvo životního prostředí, 2023. Odpověď na žádost dle zákona 106/1999 o svobodném přístupu k informacím.
- mkk, 2020. Bývalé byty OKD přebírá od společnosti Residomo švédská firma Heimstaden Bostad [WWW Document]. URL <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/byvale-byty-okd-prebira-od-spolecnosti-residomo-svedska-firma-heimstaden-bostad-54635> (accessed 12.7.23).
- Moravskoslezský kraj, 2023. Krajský rozpočet na příští rok je připraven | Moravskoslezský kraj | [WWW Document]. URL <https://www.msk.cz/cs/kraj/finance/krajsky-rozpocet-na-pristi-rok-je-pripraven-17109/> (accessed 1.5.24).
- NMS Market Research, The Aspen Institute Central Europe, 2021. Vnímání státní správy: Závěrečná zpráva. NMS Market Research; The Aspen Institute Central Europe.
- OECD, 2020. Strengthening Governance of EU Funds under Cohesion Policy: Administrative Capacity Building Roadmaps. OECD.
- Patočka, J., 2022. 7 principů pro skutečně spravedlivou transformaci. Re-set.
- Rosengren, A., Duploux, A., Dordokidou, A., Scannavini, M., Jimenez Barcelo, M., 2023. [Investigation] EU's Just Transition Fund excludes local bodies and puts workers at risk [WWW Document]. EUobserver. URL <https://euobserver.com/green-economy/157212> (accessed 11.16.23).
- Státní fond životního prostředí, 2024. Modernizační fond [WWW Document]. URL <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/modernizacni-fond/> (accessed 1.31.24).
- Státní fond životního prostředí, 2023. Odpověď na žádost dle zákona 106/1999 o svobodném přístupu k informacím.
- The Aspen Institute Central Europe, 2021. Modernizace státní správy, klíčová priorita pro ČR.
- Zindulková, K., 2021. Spravedlivá transformace a korupční rizika (Policy paper No. 02/03). Transparency International; AMO; Open Society Foundations.
- Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022. Programový dokument: program Spravedlivá transformace 2021-2027. URL <https://opst.cz/dokument/2896>